

tran. conf. 126. n. 6. vers. In quo aduertendum, in 2. prim. volum. part. conf. 314. num. 12. volum. 3. part. 1. conf. 38. n. 3. vol. 5. Socini. inior. Socin. inior. Seniore. & plures alios congerens conf. 160. n. 13. & conf. 168. n. 52. vol. 2. Paril. conf. 9. num. 4. 1. vers. Tum quoque, & conf. 64. n. 31. vol. 2. conf. 145. n. 25. & 26. & conf. 158. num. 18. vol. 4. Hieron. Gratus responsa 11. n. 9. & 10. lib. 1. Marcus Ant. Nata conf. 298. n. 5. vol. 2. Cephalus conf. 113. num. 11. & conf. 53. num. 66. vol. 1. ac post innumeros alios, quanquam non omnes satis fideliter, Petrus Cened. singul. 2. per totum, maxime n. 12. & 3. & August. Barbosa de ditionibus, lib. 26. sub ysdem numeris, & ultra eos Sigismandus Scaccia, late & eleganter exemplificans, in tract. de sent. & re iudicata, gloss. 7. quest. 3. limit. 4. ex num. 133. Ex quibus satis superque (ni fallor) comprobata, & iustificata manet superior Granatenfis curia definitio, quae & in gradu supplicationis confirmata est, me non iudice, 20. die Martij anni 1635. à doctissimis iudicibus, aulæ meae tunc originatis, nempe D. Luca Perez de la Zartaga, & duobus Onetenfis concollegis D. Didaco de Ribera, nunc apud supremam Castellæ curiam Regio causarum criminalium iudice, & D. Francisco de Solis, ac præterea ab eruditissimo Præsidi nostro D. Ioanne Baptista Valençuela, qui eadem aulæ interfuit.

53 Superest itaque ex supradictis (vt ad 1. argumenti solutionem, à qua digressi tantisper sumus, reuertamur) censum super alio censu, alias legitime imposito, quippe qui pro immobili à iure habetur, rectè posse constitui. Nec futurus redemptionis casus quicquam obstat, quia illo eueniente, actio manet creditori, etiam semoto pacto, quod vtilius tantum erit, non etiam necessarium, vt alternatiue debitorem cogere possit, vel ad alium censum, aut fundum a quæ idoneum supponendum, vel si hoc refugiat, ad censum suum redimendum, iuxta ea, quæ in præced. differt. resoluiimus ex num. 21.

54 Multoque minus attendi debet periculum extinctionis, cui hypothecæ, huiusmodi rebus seu censibus subingatis supposita, subiaccit, vt in argumento quoque dicebamus, est enim hic casus nimis accidentalitatis, & remotus, maxime cum nec attendatur id periculum in fundo, vel alia re immobili, proxime, & immediate censui hypothecata, quia futurus incertus casus nullo humano consilio regi, aut prouideri potest, leg. 2. §. si eo tempore, cum relatis à gloss. verbo potest, ff. de administr. rer. ad cuius pertinere, imò regulariter eò iustior est hic contractus, quò maiori periculo, ac lucri incertitudini exponitur, arg. Text. in c. in ciuitate 6. & in c. fin. de usuris, per quæ, & similia iura tam DD. vbiq. quam ceteri passim in hac materia sic admonent, generalem ex illis regulam elicientes, census fortunæ non subiaccitens vitæ labem præ se ferre, quod præ aliis optime notauit Anchar. in reg. peccari, numero 14. vers. Quæro duodecimo, de reg. iur. in 6. quem ad hoc refert, & commendat Casar Mantentus de contractu liuellariorum, pacto 15. q. 2. num. 37.

55 Deinde argumento multò facilius respondetur, quòd imò eorum admittit sententia, qui indistinctè voluit, non posse censum redimibilem super simili alio constitui, planè impertinens est, ac nullius momenti pactum illud, in noni census constitutione adiectum vt antiquo redempto, nouum quoque redimere teneatur venditor: nam si census eo modo constitutus, ab initio non valet, frustra ei tale pactum adiciatur, eum qualitas sine subiecto esse non possit, l. 3. §. 1. in fine, ff. de capite manut. cum similibus, sup. à me re-

56 latis dissertatione 27. numer. 38. sed & stante * census eo modo constituti iniustitia, nedum iustus non esset, sed imò multò foret iniquus, noui census de-

bitorem obligari, aut teneri in casu redemptionis alterius census sibi debiti, ad reddendam sui census creditori integram sortem, cum potius ex nonnullorum sententia, quos præcedenti ditione, num. 10. 12. & 13. retulimus, noui census debitor solutus à se reditus, vt pote ex censu nulliter constituto perceptos, possit ab initio repetere, & sic succedit regula Textus in leg. inuisus 198. §. cui datus, ff. de regulis iuris, cum relatis à Simone Vaz Barbosa ad principia, & loca iuris communia lit. A. num. 19. & 20. & Augustino Barboza ad axiomata iuris vsus frequentiore, axiom. 9. n. 11. & 12.

Ex quibus facilis quoque solutio patet ad alterum argumentum, initio propositum, cuius antecedens negamus, & ad syllogismum pro eius probatione formatum respondemus, concedendo maiorem, nempe pretium, à lege censui redimibili assignatum ad rationem vicelime pro milliario, cum iustum sit, exigere, censum ipsum venditum id valere, inficiamus autem minorem, scilicet censum redimibilem, super simili alio non minoris quantitatis impositum, illi iusto pretio non æquiuale, nisi sub relata pactione; quæ sanè propositio non rectè illa altera argumentatione probatur, pretium nempe à lege taxatum, ita demum iustum esse, si res censui supposita sit secuta, ac alter census suppositus, res secuta non est, ob redemptionis periculum, ergo hic, qui super illo impositus est, minus valet iusto illo pretio, à lege præfinito. Nam & huic secundo syllogismo respondemus, distinguendo maiorem, concedimus enim, si de ea securitate intelligamus, quam lex necessariò requirit, seu supponit, alias verò negamus, & in eo quidem sensu, quo maiorem fatenar, minorem absolute distinetur, eam nempe securitatem, quam lex prærequirit, seu supponit, deficere censui, qui super alio redimibili imponitur; neque enim lex, pretium taxans, huiusmodi impositionem velut minus securam abhorret, cum ad leges Pontificias, modum ac formam censibus præscribentes referatur, quæ tamen (vt ad præcedens argumentum probauimus) non sic proprie, ac præcise super re immobili censum constitui volunt, vt excludant rem aliam, quæ pro immobili habetur, qualis est alter census, siue annuus reditus, non solum omnino perpetuus, seu qui redimi nunquam possit, saltem repugnante creditore, sed etiam redimibilis ad nutum debitoris, cum (quod ad creditorem attinet) fors pro eo data, perpetuo abalienata sit, incertumque sit omnino, an & quando debitor redimere volet, vt ad præcedens argumentum sub num. 13. cum pluribus probauimus.

Vnde etiam corruit prima argumenti consideratio, non esse scilicet audiendum census debitorem, dicentem paratum se esse rem aliam securam eidem supponere, eò quod ab initio non sic, sed aliter, nempe de nouo censu præcise redimendo inter ipsum, & emptorem conuenierit, adeoque id tantum inspicere debeat, ex regula leg. contractus 23. versicul. Sed hac ita, & leg. semper 34. ff. de regulis iuris, supponit namque falsò, eiusmodi pactionem valere contra ea, quæ sæpe diximus. Sed nec illud verum est, quod tot patres, alioqui doctissimi, sibi persuasum habent, vt census redimibilis super simili alio imponi valeat, necessum esse ab initio, mutua alternatiua pactione creditoris securitati consulti nam & si id vtile sit, & omnis dubitationis amputanda gratia consultius, non tamen esse necessarium constare ex his, quæ disertat. præcedenti sub numero 24. resoluiimus, pretium scilicet redemptionis antiqui census, eius loco succedere, vt debitor ex eodem pretio, quo cum creditore iactura potiri non debet, alium

alium emere censum, vel fundum cogi possit, quem censui à se debito supponat, si huic redimere nolit, vt ideam Pater Salas, qui initio censuarij contractus de hac re specialiter caueri desiderabat, non multò post sui immemor longè melius aduertit. Accedit, * quod superflua, neque iure cautio, vel obligatio nemo onerari debet, l. non cogendum, 45. ff. de procurat. l. hac stipulatio 14. in fine, ff. vt legatorum, seu fideicommissi nomin. caveatur, cum relatis à Mascardo de probat. tom. 2. concluf. 1182. num. 5. Menoch. de arbitrar. casu 140. n. 1. Ioanne Baptista Colta de iuris, & facti ignorantia, inspect. 31. Anton. Heringius de fidei iuribus, cap. 5. num. 16. Quinimò & si daremus necessariam fuisse ab initio alternatiuam illam pactionem, non tamen inde rectè inferretur, validam similiter censendam, omninoque obseruandam fore pactionem istam, qua vno dumtaxat modo creditoris indemnitati consuleretur; est enim longa * inter vnum, & alterum casum differentia, nam pactio præcise obligans debitorem ad redimendum censum, ob superimpositi redemptionem sibi factam, restringit nimis facultatem, quam ipse alias haberet, vno vel altero modo satisfaciendi creditori, id quod illi alternatiue emissit pactio concedit, & idè nihil inconuenit, hanc pactionem valere, vt pote ex qua plene consulitur indemnitati creditoris absque eo quòd iuri debitoris detrahat, primam non idem, quippe in quo hoc vltimum deficit, nisi ad hanc secundam reducatur, iuxta ea, quæ relato quoque loco adnotauimus.

Deinde, & secunda argumenti consideratio ex superioribus planè ruit, fatetur namque, quòd si creditor, qui initio constituitur census cum debitore pactus est, vt redempto altero censu, super quo ille impositus est, nouum redimere teneatur, alio deinceps modo sibi consuli desideraret, per non scilicet hypothecæ suppositionem, non esset ad eam debitor cogendus, non tamen inde colligere fas est, quòd nec vice versa creditor, qui prædicto dumtaxat modo, per redemptionem scilicet noui census, sibi propegerat, cogi possit ad instantiam debitoris alium securitatis modum accipere per nouam hypothecæ suppositionem; est enim * magna inter vnum, & alterum casum disparitatis ratio, in primò namque pactum illud de redimendo censum, præcise obligat creditorem debitore volente, in cuius fauorem resoluitur in alternatiuum de redimendo, vel nouam hypothecam æque idoneam supponendo ex intrinseca censuarij contractus natura, que non admittit, census redemptionem, etiam conditionatam, ex alterius quam debitoris consensu pendere, vt sæpe diximus, adeoque in eius odium retroqueri non debet, vt alterum securitatis modum in eo pacto subintellectum accipere inuitas cogatur, iuxta regulam l. quod fauore, 6. c. de legibus, cum similibus relatis à gloss. 1. in princip. ibi, & ex quibus sumpta est regula quod ob gratiam, 61. lib. 6. maxime cum vis alternatiue ca sit, vt semper debitori maneat electio, regula in alternatiuis 70. eodem libro, secundo modo casu ex eadem ipsa ratione minime regulari potest creditor alium quam redemptionis, æque tamen idoneam securitatis modum, sibi à debitore oblatum, si eum sibi vtiliorem iudicauerit, cum non magis interit creditoris hoc, vel illo modo securitatem accipere, nec ad vnum præcise debitor adstringi valeat, vt dictum est, inuit regula, * que

62 vt idè limitat ex l. in fundo, 38. vers. Constituiimus, ff. de rei vendic. l. in cre. isore, 38. vers. Cui enim, in qua glossa vltima, vers. Item nota, ff. de cuius i. ibi, lege 1. §. iidem autem aquam pluuiam, & lege 2. §. item Pluvius §. versiculo Quamquam, ff. de aqua pluuiat. in can. 2. vt quod tibi non nocet, & mihi prodest tenearis facere, quam regulam ad varia expen-

63 dunt plures relati à Petro Barboza in l. 2. in principio, 2. part. num. 40. ff. soluto matrimonio, D. Ioannes Baptista Valençuela ednf. 18. num. 131. D. Ioanne del Castillo quoridianarum controuerfarum, tom. 4. c. 10. num. 37. & 55. nam quanquam ipsi eam regulam generaliter sumptam extra casus; in quibus relata iura, & similia loquantur, fallacem esse non male contendunt, ad casus noster similis est ei, qui proponitur in d. l. in creditore, provt declaratur à Bart. n. 13. & Alciato num. 50. ibi, Barboza ubi supra numer. 38. limitatione 2. cum videlicet in contractu incidit aliquid, quod relaxari possit absque damno vnus, & cum commodo alterius, in eodèque sensu expenditur à Ioanne Gutierrez de gabel. quest. 114. num. 22. Nec est in iure nouum, * vt ex iusta aliqua causa pactum vel contractus ex vno tantum latere constet, præciseque obseruari debeat, ex alio non item, sed eatenus tantum, quatenus si voluerit, cui lex prospectum voluit, vt videre licet ex l. 1. l. si id quod, 7. ff. de rescindenda venditione, l. Iulianus 13. §. si quis colludente, §. sed & si quis, & §. si quis à pupillo, ff. de actionibus empti, cum vbiq. notatis, maxime à Paulo Castrensi in d. s. si quis colludente, num. 3. ad finem, optime Pinello in l. 1. 3. part. num. 34. ad finem, vers. Deinde sequitur, cum duobus numeris sequentibus, C. de bonis maternis, qua de re non nihil olim dixi in tractatione methodica, lege contractus, ff. de regulis iuris, cap. 1. numero 3. dicamque latius, & clarius Deo dante, in secunda eiusdem tractatus editione, quam facere post hæc scripta paro.

64

DISSERTATIO XXX.

De venditore, rem tradente fide habita de pretio, an pro eo rem ipsam obligatam habeat? ita vt potior sit in illa anterioribus emptoris creditoribus, anque in dubio fides de pretio censeatur habita, necne? & vice versa de emptore pretium soluente ante factam sibi rei emptæ traditionem.

S V M M A R I A.

- 1 Census venditor seu debitor, illo minus securo constituto ob redemptionem sibi factam alterius census, super quo ille impositus est, etiam absque pacto videtur iure obnoxius ad pretium pro eo accipiendum emptori reddendum, & quare? cum 4. n. seqq.
- 2 Pactum, idem quod ius commune conueniens, tollenda dubitatione gratia adiectum videtur, ibid.
- 3 Res vendita, & emptori tradita, iure gentium obligata est venditori pro pretio, quod sibi ex ea debetur, & de quo fides habita est præ aliis creditoribus, ex sententia aliquorum, qui hic referuntur.
- 4 Res vendita nondum emptori tradita, videtur eò obligata pro pretio à se venditori soluto, & quare?
- 5 Correlatiuum in vno dispositum, & in alio dispositum ceteri debet, ibid.
- 6 Census super re aliqua impositum emens, rem ipsam emere, an videtur? & in seq. dissertat. latius.
- 7 Pecunia ex census redemptione r. ducta, loco census redempti videtur successisse.

- 6 *Res vendita, & emptori tradita, ex veriori, & receptori sententia, venditori pro pretio sibi debito, de quo fides habita est, obligata non censetur.*
- 7 *Et quando id non procedat, remissive.*
- 8 *Per traditionem rei vendita habita fide de pretio, eius dominium statim in emptorem transfertur.*
- 9 *Venditor, qui emptoris fidem sibi sequutus, incipit esse pretij creditor.*
- 10 *Proinde ei preferuntur etiam in re vendita anteriores emptoris creditores, hypothecam habentes & intellecta regula, qui prior est tempore, &c.*
- 11 *Quod si cum anterioribus emptoris creditoribus mere personalibus concurrat, cum eis in tribunalium vocatur.*
- 12 *L. Iulianus 13. alias 14. §. offerri ff. de act. empti, rectissime intelligitur, & 2. n. seqq.*
- 13 *Venditor ante rem traditam dominus manet, non quidem perfectio, & irrevocabili dominio, sed reuocabili tantum.*
- 14 *Pignus in re creditoris proprie non consistit, sed potest consistere quasi pignus, ut in re vendita habita fide de pretio ante rei traditionem, que quasi pignus quoad hoc habetur, ut eam venditor tradere non cogatur, nisi pretio soluto.*
- 15 *Lex hereditatis 22. ff. de hereditate, vel act. vend. declaratur.*
- 16 *Vendens rem, & tradens fide de pretio habita, emptore ante solutum pretium, a quibusvis creditoribus conuenio, sine mere personalibus, sine etiam priuilegiariis, aut hypothecariis, proprie cum eis concurrere non dicitur, quasi creditor in re vendita quoad pretium consequendum, quia non tam eis potior, quam solus inuenitur, cum duobus num. sequentibus.*
- 17 *Dominus suum semper auocat, nec inter creditores computatur.*
 § *Deponens rem suam penes alium, illius retinet dominium, & ideo quoad eam consequendam proprie non dicitur concurrere quasi creditor cum aliis creditoribus depositarij, ibid.*
- 18 *Exor respectu dotis, vel rei ex ea comparata extraneis, soluto matrimonio, velut domina vendicationem habet, ita et nulli anteriores mariti creditores, etiam hypothecarij, prelationem in re ipsa aduersus illam pretendere valeant.*
- 19 *Venditor rem emptori tradens fide habita de pretio, simplex tantum pretij creditor reperitur, nec vltimum pro eo in re vendita ius pignoris habet, nisi de eo sibi specialiter prouiderit.*
- 20 *Hoc in casu, quo venditor speciali rei vendite hypotheca sibi consuluit, ius hypotheca priuilegiatum habet, sine anteriori prelationem in re ipsa aduersus illam pretendere valeant.*
- 21 *Mutuum ad rem emendam, & speciali rei empti hypotheca sibi consulens, preferitur in ea anterioribus emptoris creditoribus, etiam hypothecariis.*
- 22 *Venditor simpliciter rem tradens, in dubio fidem de pretio habere censetur ex multorum sententia.*
- 23 *Vt in dubio non censatur fidem de pretio habuisse, quidam exigunt pactum impeditium translationis domini.*
- 24 *Contraria sententia defenditur, ut in dubio fides de pretio non censatur habita a venditore, simpliciter rem tradente, maxime immobilem, nisi emptor pretij solutionem promittat, eamque promissionem, seu fidem venditor sequatur.*
 § *Vendite inlt. de rerum diuis. expenditur, & intelligitur ibidem, & n. 28.*

- 25 *Fidei verbum pro promissione plerumque accipitur tam in iure quam apud bonos auctores.*
 § *Lex quod vendidi, 19. versic. Vel etiam, ff. de contrah. empt. expenditur, & intelligitur ibidem.*
- 26 *Lex procuratoris 5. §. sed & si dedi, ff. de tributor. act. expenditur, & intelligitur, & numero 28.*
- 27 *Lex 1. §. vlt. versic. Et si tradiderit, iuncta gl. vlt. ff. de except. rei venditiz, optime expenditur, & intelligitur.*
- 28 *Vendita rei dominium, ut in emptorem transfertur, ultra traditionem requiritur vel pretio soluto venditori facta, vel alia satisfactio, veluti expressio, aut pignoris datio, vel quod his deficientibus venditor emptoris fidem sequatur.*
- 29 *Fides creditoris data, & per eam sequuta de soluto debito, nihil differt a nuda promissione ipsi facta, qua is contentus est, qua satisfactio loca habetur.*
- 30 *Glossa in l. quod vendidi 19. ff. de contrah. empt. male a Griuello Sequano adducitur vel sententia asseruntur, pro simpliciter traditionem rei venditiz non censeri habitam fidem de pretio, nisi certo modo glossa accipitur.*
- 31 *Fidem de pretio habuam non censeri a venditore, simpliciter rem tradente, multo magis verum est accedentibus coniecturis.*
- 32 *Vendita rei traditio presumitur ex eo, quod emptori sciens, & consentiens venditore, alius possessionem apprehenderit, vel maneat in possessione totius rei, que ipsi emptori, & venditori sua parui communis erat.*
- 33 *Fides de pretio multo minus habita a venditore censetur per solam presumptam traditionem rei venditiz quam per veram.*
- 34 *Vendita rei traditio non vera, sed a iure presumitur, ut minus emptori prouideat accipenda est.*
- 35 *Socius partem, quam in re communi habet, socio suo vendens, non censetur dominium eius in socium emptorem transfuisse, sine fide de pretio habere, eo quod illum in possessione ipsius rei manere patitur.*
- 36 *Venditor, rem nomine emptoris se possidere constituentem, fide possessionem eius ipsi tradit.*
- 37 *Ceterum si adhuc rem venditam penes tertium depositum donec pretium sibi solueretur, hoc ipso plane ostendit, se ex illa facta traditione fidem pretij non habere, nec emptorem alius dominium facere velle, quam si reuera sibi pretium soluerit.*
- 38 *Venditio rei venalis exposita facta in mundinis, vel aliis ignotis personis, eo animo videtur facta, ut pretium statim solueretur, nec alias rei dominium in emptorem transfertur.*
- 39 *Quod ita accipienda est, si venditor simpliciter rem tradat, nulla sibi facta promissione de soluendo pretio, factis si tali sibi promissione facta, venditor emptoris fidem sequatur, nullo emptoris detecto dolo, & alia nonnullorum distinctio in hac materia impugnetur.*
- 40 *Venditor rem venditam tradens ante solutum sibi pretium, vel satisfactionem sibi de eo factam non potest preterea pretij non soluti reuocare traditionem, & rei vendicationem aduersus venditoris experiri, sed agere tantum actione emptoria, ut pretium sibi soluat.*
- 41 *Non tamen inde inferitur, dominium esse in emptorem translatum, sed tantum venditionis contractum esse perfectum.*

- 42 *Venditionis contractus, ut rescindi nequeat altera contrahente inuito, neque traditio requiritur, neque quicquam aliud, quam id, quod huiusmodi contractum perficit, nempe legitimum contrahentium consensus, in venditione adhibetur.*
- 43 *Venditor, ob pretium sibi non solutum, & si precise agere nequeat, ut venditionis contractus rescindatur, potest tamen alternatiue agere ad alterum, quod emptori magis placuerit.*
- 44 *Emptoris creditoribus agentibus ad distractionem rei empti, & per traditionem accepta, quasi in ipsius dominio existentis, ut illis satisfiat, ob aliorum emptoris bonorum defectum, poterit tunc venditor, qui de pretio fidem non habuit, rem venditam in illorum concursu sibi vendicare.*
- 45 *Fides de pretio ut videtur habita a venditore, simpliciter rem tradente, quandoque non sufficit solutionis promissio venditori facta, nec vice versa ex eo semper non habita de pretio fides videtur, quod emptor expresse solutionem non promittat, nec aliter ei satisfiat.*
- 46 *Fides de pretio habita emptori, qui pra manibus se habere pecuniam dixit, quam reuera non habuit, sed fecerit, pro non habita in eius odium habetur, adeoque domini translationem impedit, nec tollit quin venditor rem ita venditam vendicare valeat.*
- 47 *Jacobus Canecrius, succincte nimis in hac materia loquens, explicatur.*
- 48 *Mercator, qui statim, vel paulo post merces emptas, ac sub fide pretij acceptas aufugit, seu foro cessit, eorum dominium non retinet, ut in illis quasi propriis anteriores eius creditores preferantur, sed venditori potius eorum vendicatio competit.*
- 49 *Emptor, & si expresse solutionem non promittat, si tamen tacite id faciat, dilatione ad soluendum sibi a venditore data acquiescit, fidem suam adstringere censetur, quod statuto tempore soluet, eamque venditor sequi, qui proinde rem venditam vendicare nequit, sed tantum lapsu tempore ad pretium agere, & n. 51.*
 § *Lex ad solutionem 5. C. de re indicata, expenditur, ibid.*
- 50 *Contrarium docuit Ioannes Glossator antiquus, late defensus a Fauiano de Monte, quorum potissimum argumentum refertur.*
- 51 *Lex commissoria 4. C. de l. commissoria, explicatur, & n. seqq.*
 § *Vendita res, data dilatione ad soluendum pretium sub pacto legis commissoriae, pura ut inempta fiat si intra statutum diem pretium non soluat, illo lapsu, nec pretio soluto, vendicari per venditorem potest, & quare: ibid.*
- 52 *Verba legis commissoriae, ut pretio non soluto res sit inempta, non sunt de forma illius pacti, sed sufficienti equipollentia, & qualis hac sint?*
- 53 *Pactio legis commissoriae illud consequens est, ut si statuto tempore pretium non soluat, reus fingatur non esse translatum dominium, & num. 59.*
- 54 *Non est id speciale in eo pacto, aut simili additionis in diem, ut communis putat, sed commune ceteris pactis, ad eorum formam celebratis.*
- 55 *Secus si simpliciter dilatio ad pretium soluendum detur ab illo pacto, & quare?*
- 56 *Lex qui ea lege 3. C. de pactis inter emptorem, & venditor. optime intelligitur, & numer. seqq.*
- 57 *Pactum legis commissoriae, in venditione verbis*

- obliquis conceptum, neque vere, neque fide impedit, quin ab initio dominium rei empti in emptorem transferatur, imo id esse translatum supponit, sed ad venditorem reuersum, pretio intra diem non soluto.*
- 58 *Personalis actio ex eo pacto competit venditori ad auocandam rem venditam, nisi malis agere ad pretium, & renuntiare pacto legis commissoriae.*
- 59 *Contrarium procedit in pacto legis commissoriae, verbis directis in contenti venditioni adiecto, & eius rei ratio remissive.*
- 60 *Fides de pretio in dubio censetur habita, stante consuetudine, vel priuata venditoris, vel publica regionis, aut loci, in quo venditio celebratur, ad creditum vendendi.*
- 61 *Consuetudo regionis, vel loci, ubi contractus celebratur, vel priuata contrahentium, attenditur ad eorum mentem interpretandam.*
- 62 *Procurator, ad vendendam pro certo pretio rem aliquam specialiter constitutus, regulariter non potest habere fidem de pretio.*
- 63 *Secus si domini procuratorem constituitis, vel regionis, aut loci, ubi contractus celebratur, consuetudo sit ad creditum vendendi.*
- 64 *Vendere rem suam solius presentis pecunia, nec alias de pretio fidem habens, si ab ea consuetudine recesserit aliquot continuatis vicibus, quibus de pretio fidem habuit, sola simplici cautione, seu repromissione emptorum contentus, an in sequenti venditione, quam simplex rei traditio secuta est, videtur etiam fidem de pretio habere? Resoluitur negativè, cum num. seqq.*
 § *Fide Graca vendere, vel mercari, quid sit? ibidem.*
- 65 *L. naturalium 5. §. pauonum, versic. In his autem, in fine, ff. de acquirendo rer. domin. & §. pauonum, sub eodem versic. inlt. de rer. diuis. expenduntur, & ex licantur, n. 64. & 65.*
- 66 *Actus quilibet in dubio ita interpretandus est, ut minus sit facienti praiudicialis, & ut a prudentibus reprehendi nequeat.*
- 67 *Traditio rei vendite emptori simpliciter a venditore facta, nimis ei praiudicialis esset, si ex ea induceretur animus recedendi a venditoris consuetudine, non alius quam presentis pecunia vendendi, etiam per posteriores aliquos actus interrupta, & quare?*
- 68 *Fidem de pretio habere actus est apud prudentes reprehensibilis, & quare?*
 § *Oculata habere manus quid sit? ibid.*
- 69 *Dies caeca, & dies oculata qualiter differant?*
- 70 *Animus in animalibus sui natura ferus, ac postea mansuetus, ex eorum consuetudine, quam post mansuetudinem habent, vel consuetudinis desertione colligitur, & eius rei effectus.*
- 71 *Non sic colligitur in homine, presentis pecunia vendere solito, eamque consuetudinem per aliquot actus deserente, ut in postquam censetur in dubio fidem de pretio habere, & inter utrumque casum differentia ratio traditur, & 2. num. seqq.*
- 72 *Res ad pristinum sui naturam facile reuertitur.*
 § *Homium illa natura, & propensio est, ne res suas facile inuent, vel amittant, ibid.*
- 73 *Presumptio inducitur ex desuetudine numerato vendendi, quod in suum vult quis sub pretij fide vendere, repugnat hominum naturae, & desiderio res suas illatas conservandas.*
 § *Actus homini praiudicialis cum alio celebratur, censetur potius gratia amicitiae, vel simili causa facti, quam consuetudinem inducendi ad similes actus cum aliis celebrandos, ibid.*

74 Empior, qui pretium venditori dedit, nec ab eo rem accepit, eam pro pretio a se tradito obligatam non habet, ita ut in ipsa anterioribus venditoris creditoribus preferatur, sicut nec vice versa venditor rem tradens fide habita de pretio, eam sibi pro pretio obligatam habet, nec anterioribus emptoris creditoribus preferatur.

VLTRA argumenta, duabus precedentibus dissertationibus adducta pro confirmatione mandati executorij, in specie ibi tractata ab ordinario iudice decreti, quod tamen per Senatam simpliciter probatum non est, vt ibidem late diximus, sequens etiam afferatur, quod tam pro materia vtilitate, quam ne plus æquo longiores effemus, hunc in locum referendum duximus, quod nimirum omni etiam pactione seclusa, census venditor, seu debitor, illo minus leuato constituto ob redemptionem sibi factam alterius census, super quo ille impositus est, ad pretium pro eo acceptum emptori reddendum, omnino videtur obnoxius: ergo multo magis accedente pacto, quod tollendæ dubitationis gratia dimittatur adiectionem videtur potest, vt regula l. que dubitationis, ff. de regul. iur. Antecedens probatur sequenti consideratione: nam ficut res vendita, & emptori tradita, iure gentium obligata est venditori pro pretio, quod sibi ex ea debetur & de quo fides habita est, pre aliis creditoribus, vt argum. l. Iulianus, 13. alias 14. ff. de off. iud. vel. l. venditor ff. de actionibus empti, per argumentum à pari rationis docuit Bald. in l. pro debito, 6. n. 1. vel. l. secundò satisf. C. de bonis auhoritate iudicij possidend. receptus à Calet. in summa, verb. restit. c. Siluest. verb. restitutio, 6. n. 5. Nauar. in manuali, c. 17. n. 49. Renato Chopin. de morib. Paris. lib. 3. tit. 3. de prehensione, ac distract. pignor. n. 8. & aliis quos refert, & sequitur, id aliter confirmans, Pater Leonardus Lessius de inf. & iur. lib. 2. c. 15. n. 11. sic & conuertit res vendita, nondum emptori tradita, debet ipsi obligata esse pro pretio, à se venditori soluto, cum venditor, & emptor correlatiui sint; & dispositum in vno correlatiuorum, in alio quoque dispositum censeri debeat, ex regula l. fin. C. de iudicia viciu. toll. l. 1. C. de expressis, lib. 11. cum relatis ab Euerardo in locis legalibus, loco 20. à correlatiuis, n. 3. optime Franciscus Ferrer post alios, quos congerit, super constitutione Catalonia, que incipit, los impuberes, gloss. 6. n. 2. Simone Vaz Barbosa, & Gabr. Aluarez ad principia, & loca iuris communia, illo lit. A, num. 135. & lit. C. n. 76. hoc verò lit. A, n. 397. & lit. C. n. 235. August. Barbosa ad axiomata iuris, axiom. 6. 1. & in locis communibus argumentorum, loco 29. ergo emptor census pro pretio à se tradito venditori, rem censui suppositam, vel pecuniam inde redactam obligatam habebit. Probatur consequentia, nam qui emit censum super aliqua re impositum, rem ipsam emere videtur, l. 3. ibi. L. casus, y heredades que compr. tit. 15. lib. 5. noua compilat. ideoque censetur comparasse alterum censum, super quo nouus, sibi debitus est impositus; unde ille sit redemptus, habeat sibi pro pretio obligatam pecuniam ex redemptione redactam, * que loco rei videtur successisse, argumento Textus in l. fin. illic. De pretio negotiorum gestorum actio mihi danda est, ff. de negotiis gestis, in l. quia 39. illic. Quia qui pretio fruatur, non minus habere intelligitur, quam qui principaliter re utitur, ff. de usufructu, & in l. si cum seruum 23. illic. Mortuo eo, posse se mihi pretium condicere, ff. de reb. creditis si cert. petatur, cum vbi que notatis, & à Donel. comment. iur. civil. lib. 4. c. 36.

75 Sed nec hoc argumentum magis Senatam mouit,

quippè cuius antecedens negandum est (in quo tota hæc dissertatio versabitur, altera argumenti patet ad sequentem remissa) nec enim id recte probatur similitudine illa venditoris, cui rem venditam, & emptori traditam, obligatum esse pro pretio ex ea debito, de quo etiam fides habita fuerit præ aliis creditoribus, voluere Bald. in d. l. pro debito, & alij supra relati; est enim eorum doctrina perquam falsa, vt recte aduertit Salicetus in eadem l. pro debito, numero 3. & agnoscit idem Bald. contrarium sui memor aperte docens in l. eum cui 13. n. 1. C. de oblig. & action. in l. fin. n. vlt. C. commodari, & in l. in rebus, 30. numero 4. vbi etiam Angel. n. 3. in princip. C. de iure dotium, ac notatur Bart. n. 10. & 11. idem rursus Bald. circa finem, vel. In contrarium, & communiter Moderni, teste Alexand. numero 5. in l. si cum dotem, 23. §. vlt. ff. solut. matrim. vbi Barbosa numero 32. cum Iafone quoque Ripa, Capola, Negulian. D. Conar. Benuenuto Stracha, Pinello, Ioanne Gutierrez, & Matienco, quos nominatim refert, hanc sententiam & veriorum, & crebrius receptam asserit, quod & ipsum vltra eos testatur Antonius Gomez, & eius additio tom. 2. variat. cap. 1. num. 30. vel. Item etiam, Andreas Gaillius præfator. obseruat. libro 2. obseruat. 12. numero 4. & obseruat. 15. per totam, & ad cum Bernard. Graueus late, & eleganter exortians, concl. 15. per 18. numeros, Gabr. Mudenius in l. quod vendidi, 19. num. 9. ff. de contrah. empti. Eman. Saar. in thesaur. recepti. sent. verbo venditor ex mercium venditione, n. 324. Vanderanus de priuileg. cred. cap. 8. Vincentius de Franchis dec. 506. numero 3. Patlad. lib. 1. rerum quotidianar. cap. 8. n. 1. Felician. de censib. lib. 3. cap. 5. numero 22. Morla in empot. tit. 9. in præditiis, num. 100. Surd. decis. 220. numero 33. & 34. Stephanus Gratian. disceptationum forens. tom. 1. cap. 24. à numero 4. ad 7. & tom. 3. c. 500. n. 19. D. Ioan. del Castilij, qui & Censualium, Blasium Flores de Mena, & Ludouic. Morotium refert, quotidianarum controuer. tom. 3. c. 8. n. 9. & c. 16. n. 73. D. Ioan. Baptist. Valençuela conf. 56. à n. 34. Ignatius del Villar, Komannus, & alios congerens, & Hadrian. Negulian. vterque in silua responsorum iuris, ille responsio 10. n. 3. & 14. hic verò 9. 12. ex n. 5. Pater Valquez in opusculis, tit. de restitut. cap. 11. à n. 16. & tit. de pignori c. 3. §. n. 41. & 42. Amator Roderic. de concursu creditorum, 1. p. art. 7. n. 9. vel. Plinò facie, Osual. Hilligerus, citans Mainard. & Collerum, in notatis ad Donellum, lib. 23. commentar. c. 15. lit. I. ad fin. Anr. de Amato resol. forens. tom. 1. resol. 3. n. 40. & 43. Henricus Kinlochius responsio 103. n. 14. post med. qui * ferè omnes ab ea regula nonnullos excipiunt casus, in quibus prior Baldi doctrina verificari potest, & vltra eos regulam inconculsam esse constituunt.

Ex eoque potissimum, ac verissime quidem monentur, quod per traditionem rei vendita, habita fide de pretio, eius dominium statim transferatur in emptorem, l. quod vendidi, 19. ff. de contrah. empti. §. vendita, vel. Sed his qui vendit, insit. de rer. diuis. l. 46. vel. Empero si el que ouisse, tit. 28. p. 3. & consequenter, * cum venditor emptoris fidem sequatur, ex tunc incipiat esse creditor pretij, l. in ciuile, 12. ad fin. C. de rei vendicat. l. non idcirco, 12. vel. Vltimo, Codice de contrah. empti. notat post alios Anton. Hering. de fideiussor. cap. 10. num. 235. necesse est, * vt si posterior sit, vel ab anterioribus quidem præferatur, si hypothecam habeant, iuxta regulam l. qui balneum 9. & l. potior, 11. ff. que potiores, l. quoties vtriusque 99. ff. de reg. iur. c. qui prior, cod. tit. in 6. l. 27. tit. 13. part. 5. l. 5. & 17. tit. 20. lib. 3. fori, quam regul. vltra DD. vbi quis, optime profequuntur, & explicant Negulianus Fano de pignori bus, 2. membr. 5. part. 5. ex n. 1. Petrus Nicolaus

Nicolaus Motius de contrahibus, tit. de pignori bus, cap. de naturalibus pignori bus, à n. 2. 1. Petr. Duenaes reg. 168. Felicianus eleganter exortians de censibus, lib. 3. cap. 5. ex n. 6. Amator Roderic. de concursu cred. 2. p. art. 1. per tot. D. Ioan. Baptist. Valençuel. conf. 56. à n. 26. Antonius de Amato d. resol. 3. n. 1. & 4. 1. vbi innumeros cumulat, pluresque alij congeffi à Simone, & Augustino Barbosa ad principia, & axiomata iuris, illo, lit. P, n. 43. & ibidem Gabriele Aluarez n. 163. hoc verò axiomate 188. Vel si creditoribus res sint personales, cum eis in tributum vocetur (vulgò dicimus, que entre à vatear su deuda con ellos) vt ex hac ratione probat apertus Text. in d. l. procuratoris, §. s. planè, vel. (alias §.) sed si dedi, ff. de tributoria actione, & in l. quidam fundum, 16. iur. glo. ult. in fin. ff. de in rem verso: qua sola l. ductus id velut indubitatum firmat Petrus Nicolaus Motius de contrahibus, d. tit. de pignori. cap. de naturalibus pignori bus, n. 33. & generaliter in creditore personalibus, cum aliis æque personalibus in iudicio pro suo credito concurrente, Vlp. I. C. docuit in l. qui autem, 6. §. sciendum, 7. vel. Qui verò post bona possidet, illic, Hanc in portione vocandum, exequandunque ceteris creditoribus, ff. que in fraud. cred. l. 11. vel. Entorze, tit. 14. l. 2. in princ. & l. 9. in fin. tit. 15. part. 5. Neque huic verissime resolutioni quicquam obstat Text. in d. l. Iulianus, 13. alias 14. §. offerri, ff. de actionibus empti, quo Bald. in d. l. pro debito, C. de bonis auhoritate iudicij possid. in contrarium monebat illis in verbis, Venditor enim quasi pignus retinere potest eam rem, quam vendidit, quibus probari videtur, venditorum in re vendita ius pignoris habere, donec sibi pretium soluat. Nam idem Bald. in aliis locis supra commemoratis, receptus ab Alex. in d. l. si cum dotem, §. fin. num. 5. vel. Nec etiam præditiis, ff. soluto matrimonio, & ab aliis supra, rectissime respondet, procedere tantum in re vendita nondum tradita, vt planè indicat verbum retinere, iuncto precedenti contextu, quo casu cum * ipse venditor rei vendite dominus maneat, si non viqueque perfectò, & irremouibili dominio, at saltem reuocabili, quod interuenit verum dominium est, vt recte considerat Negulian. de pignori bus, §. p. membr. 1. n. 5. ad medium, metitò eam retinet non proprie vt pignus, * quod in re creditoris proprie non constituit, l. si rem alienam, 29. ff. de pignori act. l. si ab eo, 18. ff. de pignori bus, l. neque pignus, 45. ff. de reg. iur. sed quali pignus, vt non antea eam tradere cogatur, quam pretium tenera acceperit, vt recte explicat Glòf. verbo retinere, & communis proxime resoluta, maxime à D. Ioanne del Castiljo d. tom. 3. quotidianar. controuer. capite 8. numero 8. Caldas Pereira de empt. & vendit. c. 13. numero 27. Antonino de Amato d. resol. 3. n. 40. Quomodo etiam * procedit, & accipiendus est Text. in l. hereditatis, 22. illic. Corpora hereditaria pignoris nomine tenentur, ff. de hereditate, vel act. vendita, quam ad hoc referunt Gaillius d. obseruat. 15. n. 3. Barbosa in d. l. si cum dotem, §. fin. n. 42. vel. Sed verius, ff. soluto matrim.

Quibus consequens est, vt si emptor, qui fide non habita de pretio rem accepit, ante illud solum ab anterioribus creditoribus conueniatur, nedum merè personalibus, sed etiam hypothecariis, aut priuilegiariis, non proprie cum eis venditor concurrat, quasi creditor in re vendita, d. l. procuratoris, §. s. sed si dedi, vel. Enim verò, ff. de tributoria actione, quia non tam eis potior, quam solus inuenitur, vt aliqui dicunt in l. 2. in fine, ff. que potiores, cum dominus suum * semper anocet, nec inter creditores comparet, vt & in deponente, qui rei depositæ dominum retinet, l. licet 17. rei depositæ, ff. de depositi, traditum est in l. si hominem, 7. §. quoties, vel. Et ante priuilegia iurur, D. D. Iol. Vela Dissertat. l. vlt. tom. 1. ff. eodem titulo, in l. de posui, 38. in princ. vel. Denique, ff. de peculio, & in l. si veniri, 8. (alias 9. §. in bonis, vel. Si tamen, ff. de priuileg. creditor. (qua alias est l. 24. sub tit. de reb. auhoritate iudicij possid.) lege 9. in fine, tit. 3. & lege 11. similiter, in fin. titulo 14. part. 5. cum traditis à Galpate Rodrig. de rebus, lib. 3. quæst. 1. n. 29. ad medium, Amator Roderic. de concursu, & priuileg. creditor. 1. part. art. 6. à n. 45. & 2. p. art. 2. à n. 2. & à D. Ioanne del Castiljo d. lib. 3. c. 16. ex n. 49. qui late exortans, & explicans, & in vxore * respectu dotis, vel re ex ea comparata extantis, quod ei soluto matrimonio tanquam dominæ vendicatio competat, ita vt nulli anteriori mariti creditores, etiam hypothecarij, prælationem in re ipsa aduersus illam præterdere valeat, traditum etiam est in l. in rebus, 30. C. de iure dotium, iuncta d. l. si cum dotem, 22. alias 23. §. vlt. in fine, illic, Quas & he dotales sint, ff. soluto matrim. Idem videtur et in casibus l. si filiusfam, 14. ff. de reb. cred. l. inter iam, 29. vel. Et siquid m extant, ff. de condit. indeb. & l. ex factio, §. 2. in princ. ff. de peculio, & in terminis quod in præfatis exemplis, ac similibus dominus circa rem suam cum creditoribus, expressam etiam in ipsa hypothecam habentibus, minimè concurat, sed eam solus consequatur, notat Bald. in d. l. in rebus, n. 3. ad verbum prærogatiuam, Paulus Castren. in dicto §. sed si dedi, (quem legit sub §. si plures,) numero 3. vel. Si verò non habuit fidem, & post alios Barbosa in d. §. fin. à n. 7. vel. Quare inferitur, & n. 32. vel. Nam & eadem ratione, Parlador. in sequenti, quotidian. differer. differer. 58. §. 2. ex num. 1. D. Anton. Pichard. in §. quædam, sub tractatu de concursu creditor. n. 88. insit. de actionibus, Dominicus Graito de credito, cap. 4. quæsto 11. numero 1460. & 1878. Quapropter longè aliud erit, si res vendita, emptori tradita sit fide habita de pretio, * nam cum hoc ipso do minium fuerit in emptorem translatum, venditor tunc simplex tantum pretij creditor reperitur, vt diximus, nec vllum pro eo in re vendita ius pignoris habet, nisi de pignore sibi specialiter prouiderit, pacto de ea re cum emptore inito, quo casu * ius hypothecæ priuilegiatum, sine anteriori prælatione, venditori competere communis docet, relata à D. Ioanne Baptistita Valençuela conf. 56. ex n. 33. lib. 1. & hic vnus est ex illis casibus, quos à superiori regula num. 2. tradita, DD. ibi relati excipiunt, ducti argumenta eius, quod in simili traditum est * de mutante ad rem emendam, & speciali rei emptæ hypotheca sibi consuetate, in l. licet, 7. C. qui potiores in pignore habeantur, cui consonat l. 30. vel. Orasi de zemos, qu. vn homo, tit. 13. p. 5. & nec adhuc eum casum admittunt Barbosa in d. §. fin. n. 34. vel. Sed est aduertendum, Pater Valquez in opusculis moralibus, tit. de pignori bus, cap. 5. §. 2. n. 22. vel. Mibi tamen videtur, Egidius Benedictus ad l. ex hoc iure, ff. de inst. & iure, 1. part. c. 6. n. 51. & 52. qui fanè articulos, cum & alios non parum difficiles inuoluit, longiore, quam hic locus patiatur disputationem exigit, idcirco eum consulto omitimus, in locum alium opportuniorem, ad vltimam nempe dissertationem referuantes. Interim verò illud supradictis vtiliter addendum duxi, quod falsò plures sibi præsumunt habent, venditorum simpliciter rem tradentem, fidem de pretio in dubio habere censeri, sic etenim docuerunt Glòf. verbo vendicare, in d. l. procuratoris, §. s. planè, & ff. de tributoria actione, similis Glòf. vltima, vel. Sed non hoc ipso, in d. l. quod vendidi, ff. de contrah. empti. & glòf. verbo fidem emptoris, vel. Item quid si simpliciter, in dicto §. veniunt, insit. de rerum diuisione, quarum traditionem velut frequentius receptam sequuntur Lucas de Peña, quantum eorum non meminerit, in lege tertia, Codice de

ff. qui potiores in pign. habeantur, cuius supra num. 16. in simili meminimus.

45 Dixi, vt fides de pretio videatur habita a venditore, simpliciter rem tradente, regulariter necessum esse, vt emptor pretij solutionem promittat, eamque promissionem seu fidem debitor sequatur; quia aliquando nec solutionis promissio venditori rem tradenti facta fuisse, vt fides de pretio perentem censetur habita, nec vice versa ex eo semper censetur non habita de pretio fides, quod emptor, qui rem accepit a venditore, pretij solutionem ex preste non promittat, nec aliter ei satisfaciatur.

46 Primum eo casu verificatur, quem glossa etiam supra commemorat, & qui eas sequuntur excipiunt, cum videlicet emptor prae manibus se habere pecuniam dixit, quam tunc non habuit, sed fecit, vt sequens euentus demonstrat, tunc enim fides ita de pretio habita, pro non habita in odium emptoris dolosi, & fallacis vtique habetur, cum talis emptoris dolus causa fidei habenda dederit, adeoque in eum rei venditae dominium non transfertur, sed vendicare illam venditor potest, ac si fide nullam de pretio habuisset, argum. text. in l. si quasi 3. vbi notat Glossa 1. Bart. & communis ff. de pignoratitia act. simili gloss. in d. l. quod ve didi 19. scholio unico, vers. Nisi forte, ff. de contrab. empt. in d. l. in civile 12. verb. fuerit, vers. Sed quid si statim, C. de rei vendic. & in d. s. vendite, verbo fidem, vers. Nisi contra, inf. de rerum diuisione, & vbi omnes secundum modum referendos; & id est, * quod indirecte voluit Iacobus Caneus variat. resol. lib. 1. cap. 13. num. 3. dum in hac materia regulam ita statuit, vt fides de pretio dicatur habita, quoties venditor rem tradit emptori, pretium non statim accepturus; significat enim vice versa, non censeri de pretio fidem habitam, cum venditor rem tradit, quasi statim pretium accepturus, id quod ex DD. pro le citatis apertius colligitur. Cuius rei frequens, & quotidianum exemplum est in mercatore,

47 qui * statim vel paulo post merces emptas, ac sub fide pretij acceptas aufugit, seu foro cessit, ac earum dominum non retinet, vt in illis quasi propriis anteriores eius creditores praefertantur, sed venditori potius earum venilitate competit, vt recte explicat Paul. Castren. in d. l. procuratoris 5. §. si plures, num. 3. vers. Alter si emptor, & n. 4. ff. de tributaria actione, Angel. num. 1. Alex. num. 5. & Ludou. Romanus n. 40. in l. si cum dotem 23. §. vlt. (quem Romanus legit sub §. transgred.) ff. sol. matr. Matienus plures congerens ad l. 7. tit. 16. lib. 5. noua comp. gl. 5. n. 9. And. Gail. pract. obs. lib. 2. c. 15. ex n. 8. & ad eum Bern. Graeu. alios etiam referens, concl. 15. cons. 11. 12. & 13. & vltra eos Barbola in d. s. vlt. n. vlt. Marta voto 127. n. 11. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. c. 67. e. num. 4. Genuellus Sequanus d. decis. Dolana 56. num. 8. & 9. Fontanel. d. clausula 7. gl. 2. p. 9. n. 37. vers. Et idem est, & num. 39. vers. Vbi dicit, ac num. 40. Ioan. Bapt. de Toto, & Nicolaus Anton. Gizarellas, ita in Neapolitano consil. pro competo habitam, & iudicant referentes, ille in compendio decisionum, verbo creditor ex causa venditionis, post principium, vers. Et demum in mercatore, hic vero decis. 40. per reiam, maxime num. 1. vers. Quo facto, ac n. 2. Dominicus Gaitus de credito c. 4. q. 11. n. 1216. Ioan. Vvameffas conf. 1. num. vlt. centur. 3. Antonin. de Amato d. resol. 3. forens. n. 45. eleganter Henricus Kinschotius responso 103. ex num. 3. Hermosilla ad Greg. Lop. in d. l. 28. tit. 1. §. partit. 5. glof. 1. n. 14. & 15. Qui omnes inter casus, a regula ab eis proposita exceptos hunc etiam commemorant, quem ex facto quoque in nostro quodam Hispalensi Senatu decisum refert Gomecius Legionensis in centuria informationum, ac decisionum eiusdem Senatus, subico seu decis. 61.

Alterum pronunciatum, pro regula, quam defendimus, limitatione traditum, eo in primis casu verificatur, quem & Accursius adiecit in d. l. 2. ff. de lege commissor. vers. Item quid si dedit, & in d. s. vendite, verbo si dem, post principium, ac repetit in d. l. in civile, C. de rei vend. verbo fuerit, vers. Quod si vsque, vbi optime Paulus Castrensis num. 2. vers. Si vero aliquem, & communiter DD. omnes admittunt, vt pro vna, & altera sententia allati testantur, maxime Barbol. in d. l. si cum dot. m. §. fin. n. 36. vers. Praterca iure communi, ff. solut. matrim. & vltra eos Ludouicus Bologninus in addit. ad conf. 19. Ioannis de Anania, sub num. 12. vers. Circa vero illud, relatus, ac receptus a Cardin. Dominico Tufcho pract. conclus. tom. 8. lib. vera 17. conclus. 68. num. 1. Greg. Lop. in l. 27. gl. 11. ad fin. tit. 5. partit. 5. & Hermosilla ibi, gl. 1. num. 8. idem ad eundem Gregor. Lop. in d. l. 28. partit. 4. l. 1. num. 3. aperteque etiam significat Iacobus Caneus, vbi supra, cum videlicet, & si emptor expressit solutionem non promittit, tacite tamen id fecit, dilationem ad soluendum sibi a venditore datae acquiescens; in qua sane specie fidem suam adstringere censetur emptor, quod statim tempore soluet, eamque venditor sequi, argumento Textus in l. ad soluendum 5. C. de rei iudicata, adeoque statim in emptorem dominium transfertur, solumque post temporis lapsum personalis actio ex vendito superest ad pretium, quippe quod perfectio contractu venditoris facere emptor tenetur, l. ex empto 11. §. & in primis, in fine §. ff. de act. empt. l. 1. Cod. eodem titulo, cum aliis relatis supra, num. 40.

Dubitatur autem rationem illud Accursius in relatis locis praebuit, quod cum dies ad soluendum praestituitur, rei vendicationem venditori post eius lapsum competere Imper. Alex. significat in l. commissoria 4. illic. Post praestitutum pretij soluendi diem non vendicationem rei eligere, sed pretij peritorem sequi maluit, C. de pact. inter emptor. & vendit. qua lege ductus, non censeri de pretio fidem habitam a venditore, eo quod terminum ad soluendum pretium emptori dederit, eique emptor acquiescit, docuit Ioannes glossator antiquus, relatus a gl. verbo fidem, in d. s. vendite, idque aliis argumentis late comprobatur Fabianus de Monte in tract. de empt. & vendit. d. 9. §. principali, num. 40. vers. Sed quare, & n. 41. 42. & 43. quorum hoc, quod ex ea lege sumitur, potissimum est, ceteris namque satisfactae paulo attentius rem consideranti nimis difficile non erit. Porro * legi illi Accursius, & sequaces rectissime respondent, procedere eam in dilatione ad soluendum, non simpliciter data, sed sub pacto legis commissoriae, quo videlicet nominatum in ipso venditionis contractu, vel incontinenti, seu paulo post caueatur, vt pretio ad diem non soluto, res inempta fiat, iuxta textum in l. Amilium Largianus (at Larianus) 28. ff. de minor. l. sed Celsus 6. §. si fundus, ff. de contrab. empt. l. 2. 4. §. & vlt. ff. de lege commissor. l. 2. ad fin. ff. de iur. & temporal. praeser. l. traiecitia 23. in fin. ff. de oblig. & act. l. 38. vers. Orroji decimos, que si el vendedor, illic. Et si non pagan a quel dia, que sea deshecho por ende la vendida, tit. 5. part. 5. Vbi Greg. Lop. gl. 3. contra Angel. in l. 3. C. de pactis inter empt. & vendit. recte notat, * non esse ea verba de forma, led sufficere acquisitionem, puta vt habeatur contractus pro infecto, vel vt venditor possit absque iudicis ministerio rem ipsam reassumere, & possidere, vel eam iterum alij vendere, quod & docuit additio 2. ad Alex. conf. 107. lib. 1. Ant. Gom. variat. resol. lib. 2. cap. 2. n. 30. vers. Item adde, D. Praes. Couar. var. resol. lib. 3. c. 8. num. 1. ante fin. princip. vers. Qua sane procedit, Caldas Pereyra ad l. si curatorem, verbo sua facilitate, n. 53. C. de in integr. rest. & de empt. & vendit. cap. 28. n. 29.

48 re, qui * statim vel paulo post merces emptas, ac sub fide pretij acceptas aufugit, seu foro cessit, ac earum dominum non retinet, vt in illis quasi propriis anteriores eius creditores praefertantur, sed venditori potius earum venilitate competit, vt recte explicat Paul. Castren. in d. l. procuratoris 5. §. si plures, num. 3. vers. Alter si emptor, & n. 4. ff. de tributaria actione, Angel. num. 1. Alex. num. 5. & Ludou. Romanus n. 40. in l. si cum dotem 23. §. vlt. (quem Romanus legit sub §. transgred.) ff. sol. matr. Matienus plures congerens ad l. 7. tit. 16. lib. 5. noua comp. gl. 5. n. 9. And. Gail. pract. obs. lib. 2. c. 15. ex n. 8. & ad eum Bern. Graeu. alios etiam referens, concl. 15. cons. 11. 12. & 13. & vltra eos Barbola in d. s. vlt. n. vlt. Marta voto 127. n. 11. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. c. 67. e. num. 4. Genuellus Sequanus d. decis. Dolana 56. num. 8. & 9. Fontanel. d. clausula 7. gl. 2. p. 9. n. 37. vers. Et idem est, & num. 39. vers. Vbi dicit, ac num. 40. Ioan. Bapt. de Toto, & Nicolaus Anton. Gizarellas, ita in Neapolitano consil. pro competo habitam, & iudicant referentes, ille in compendio decisionum, verbo creditor ex causa venditionis, post principium, vers. Et demum in mercatore, hic vero decis. 40. per reiam, maxime num. 1. vers. Quo facto, ac n. 2. Dominicus Gaitus de credito c. 4. q. 11. n. 1216. Ioan. Vvameffas conf. 1. num. vlt. centur. 3. Antonin. de Amato d. resol. 3. forens. n. 45. eleganter Henricus Kinschotius responso 103. ex num. 3. Hermosilla ad Greg. Lop. in d. l. 28. tit. 1. §. partit. 5. glof. 1. n. 14. & 15. Qui omnes inter casus, a regula ab eis proposita exceptos hunc etiam commemorant, quem ex facto quoque in nostro quodam Hispalensi Senatu decisum refert Gomecius Legionensis in centuria informationum, ac decisionum eiusdem Senatus, subico seu decis. 61.

n. 20. & 23. Dionis. Gotofr. nota 2. vers. Idem dicitur est si alius verbi in d. l. 2. ff. de lege commissor. vltra alios congestos ab Hermosilla. in addit. ad relatum gl. 3. n. 8. & infra referendos. Cui quidem pacto * illud consequens est, vt retro fingatur non esse translatum dominium, quippe quod ipso iure resoluitur, si statim tempore pretium non soluitur, vt satis constat ex l. 1. illic. Magis est, vt sub conditione resolui emptio, quam vt sub conditio se contrahi videatur, ff. eod. tit. & in simili pacto additionis in diem, ex l. 2. vers. Nam si quidem, ff. de in diem addit. iuncta l. si quis hac 41. in fin. princ. illic. Post allatam conditionem, iam non potest in rem actione vti, & illic. Postea non poterit, ff. de rei vend. quibus in locis verba illa discedatur ab emptione, iuxta subiectam materiam accipiuntur pro discessum, vt discessum esse intelligatur, pro vt & in nostro Regio constat ex l. 4. tit. 5. part. 5. adeoque non oblique sunt, vt Bart. & alij in d. l. si quis hac, perpetram existimant, sed directa potius, nec enim alias ipso iure venditionem resoluerent, emptorifque dominium in re vendita, per fictionem quandam retrotractatum, pro vt ex illis, & similibus iuris locis notatur Petr. & Zynus in l. 1. oppos. 2. C. quando liceat ab empt. disced. quos referunt, & sequuntur Bart. n. 10. Roman. n. 2. & alij in l. 1. ff. de donat. Alex. in l. ab emptione 58. n. 7. ff. de pact. & d. conf. 10. num. 4. circa §. 1. vers. Vel secundum Petrum, ac plures congesti a Tiraq. de reira. En comment. §. 1. gl. 7. num. 3. & 16. & vltra eos Ant. Gomez d. n. 30. in princip. & in fin. Franciscus Sollowa in lucerna laudemiorum, cellula 10. num. 3. 4. & 5. optime Molina de iust. & iur. tom. 2. tractat. 2. disput. 378. n. 7. vers. Tertio conueniunt, Pereyra in d. l. si curatorem, verbo sua facilitate, n. 54. 55. & 56. & de emptor. & vendit. cap. 28. num. 20. & 21. ac nouissime post plures alios Ioannes Catriallus ad cap. Raynaldus, de testam. 2. part. num. 215. male tamen restringentes * ad pacta illa legis commissoriae, & additionis in diem, in quibus id speciale purant, ob eorum frequentiam, cum tamen longe alia ratio fuerit, vt ex infra, ac dissertatione 32. dicendis constabit; quapropter tunc, cum venditionis commissoria lex adiecta est, virtute talis pacti, cui emptor satis non fecerit, res vendita vendicari ab eo per venditorem potest, quemadmodum constat ex l. iur. ad finem, illic. Vt a venditrice venditari debeant ex conuentione venditoris iuncto sine legis, ff. de lege commissor. eoque retinet, vt diximus, Text. in d. l. commissoria 4. Cod. olem titulo, vt vltra ordinarios ibi, & ac proxime reatos, tradit, & explicat Euerard. Bronchoest orationibus, sine controuers. quest. centur. 3. assert. 81. obiect. vltim. & miscell. controuers. centur. 1. assert. 69. oppos. 2. Vnde * potius per argumentum ab specia, vel a contrario sensu, contrarium eius, quod ex ea lege Fabianus de Monte deducebat, indicator, nempe post praestitutum pretij soluendi diem simpliciter absque illo pacto, quasi fide iam de pretio habita, & sic rem iudice dominio in emptorem translato, minime eam petendam venditionem competere venditori, sed solum ex venditio actionem superesse ad pretium consequendum.

49 Neque obstat Textus in l. qui ea lege 3. C. de pact. inter emptor. & vendit. vbi dies fuit adiectus emptori, pretij partem soluenti, sub simili pacto, nempe vsi intra illam reliquum pretium non solueretur, res vendita reuertetur ad emptorem, & nihilominus sententia non facta, non reuendicatio venditori competit, sed actio personalis ex vendito: quia respondet, legem illam procedere in pacto legis commissoriae, verbis obliquis concepto, puta reuertatur, & reus, pertinet, rescindatur, aut similibus, ex quo * dominij translatio ab initio nullo modo verò, vel ficto

impeditur, imò potius id esse in emptorem omnino translatum, sed ad venditorem simili traditionis acta reuocaturam supponitur, adeoque personalis tantum actio ex vendito * competit venditori aduersus emptorem, qui statim tempore reliquum pretium non soluit, non quidem ad pretium, nisi forsan pacto legis commissoriae renunciare voluerit (pro vt eum face-re posse constat ex l. 2. & 3. ff. de lege commissoria, & d. l. commissoria, C. eod. tit. vbi notatur omnes, & ex d. l. 38. partit. 5. vbi Greg. gl. 5. & Hermosilla alios referens n. 13. & vltra eos Cald. Pereyra in d. l. si curatorem verbo sua facilitate, n. 54. velt. Aduer. o. autem, post principium, & de empt. & vend. d. cap. 28. num. 25. sed vt virtute eiusdem pacti, rem restituant ipsi venditori, hoc est pretium a se acceptum consignanti, vt necessario suppletum est, iuxta ea, quae in pacto de retrovendendo (de quo hic agere non vacat) dicemus infra late d. differt. 32. cuius contrarium contingit * in relato legis commissoriae pacto, verbis directis concepto, ex quo, vt diximus, ipsius conditione eueniente, illud efficitur, vt dominium a venditore nunquam recessisse censetur, atque ita hanc differentiam recte notat Gloss. Et. in d. l. qui ea lege, similis verbo pertinet, vers. Et sic pater, in l. 1. C. eod. tit. & verbo cogaris, in fin. in l. ab empt. 58. ff. de pactis, gl. vlt. vers. Eallis in pacto, in l. traditionibus 20. C. eod. tit. & verbo mortis causa, velt. Item nota, in l. 1. ff. de donat. vbi que communis, quam resoluunt Tiraq. d. §. 1. gl. 7. n. 3. 4. & 5. iuncto num. 17. Negulant. de pignor. 4. part. princip. num. 1. Nicol. Motius de contract. tit. de pignore, cap. de accidental. pign. n. 3. 4. & 5. Ant. Gomez var. resol. lib. 2. cap. 2. n. 30. §. item etiam, velt. Tamen fallit, iuncto §. item adde, D. Couart. d. cap. 8. n. 1. maxime in vers. 2. eadem, Greg. Lop. gl. 3. in d. l. 38. partit. 5. Matienus ad l. 7. tit. 1. lib. 5. compilat. gl. 3. num. 21. Surd. conf. 333. num. vlt. Cald. Pereyra, ad l. si curatorem, verbo sua facilitate, num. 53. cum 3. seqq. Barbola in l. si mora 10. num. 69. velt. Et ideo receptum, & in l. si cum dotem 23. §. fin. num. 37. ff. soluto matrimonio Felician. de censib. lib. 1. cap. 6. num. 1. & 2. iunctis num. 6. ac 3. seqq. Morlain emptor. iur. tit. 9. q. 14. n. 6. Mantic de contract. lib. 4. tit. 28. num. 13. & 14. & tit. 29. n. num. 22. maxime num. 25. Ant. Fab. (ceteris melius rationem explicans, quae nihil speciale continet in pacto legis commissoriae, & additionis in diem, vt communis existimat, sed commune reliquis pactis, iuxta illorum formam celebratis) de error. pragmat. decad. 22. error. 1. n. 4. Oluald. Hillig. eius rationem probans in notat. ad Donell. lib. 6. comment. cap. 18. lit. C. & cap. 19. nota vlt. in fin. Michael Reynoso obseruat. 6. num. 36. Hermosilla ad Greg. Lopez in d. l. 38. tit. 5. part. 5. glof. 1. & seqq. ex num. 4. maxime num. 7. vbi tandem Fabri rationem probat, quam prius lenserunt Zinus, & Petrus supra relato, num. 53. pro vt ex eis, & Fulgos. in l. 4. C. de pactis inter emptor. obseruat Caldas Pereyra in d. l. si curatorem, verbo sua facilitate, num. 53. veltic. Licet variat, & concludentior ratio.

Rursus secundum pronunciatum, quod aliquando, eo etiam pretij solutione per emptorem non promissa, nec aliter venditori securitate data, censetur de pretio fides habita, verificari potest data consuetudine, vel privata venditoris, vel publica regionis, aut loci, in qua vel quo venditionis contractus celebratur, ad creditum vendendi (vulgò ad fido) tunc enim ex simplici rei venditae traditione fides de pretio haberi censetur, dominiumque in emptorem transfertur, atque ita venditor in ea anterioribus emptoris creditoribus minime praefertur, nam ex tali * consuetudine, contractum mentem interpretatur, l. vel vniuersorum 12. illic. Ab eo, qui sub pignori sol-

bat mutuas pecunias accipere, l. si pignore 22. §. si creditor, illic. Nam vsu hoc euenit, ff. de pignoratitia actione, l. quod si nolit 31. §. quia assidua, ff. de adil. edicto, l. heredes palam 21. §. 1. in fine, illic. Vel ex consuetudine patriam, vel regionis, ff. de testam. l. si seruus plurimum 50. alias 53. §. ult. illic. Ante omnia ipsius patriam, consuetudo, deinde regionis, in qua versatus est, exquirenda est, ff. de legat. 1. l. si cui ades 31. in fin. illic. Atque ita his vsus fuerit, ff. de legat. 3. l. damnas 15. §. 1. ad fin. illic. *Vi haec forma in agris seruetur, que viuo testatore obtinuerit, l. fundi Abutiani, al. Trebariani 38. illic. Quam viuo patrem, ex locacione fundi redigere consueuerat, ff. de vsu, & vsufr. leg. l. dominus stricho 23. §. testamento, illic. Cui ex consuetudine domus esset, inuito vers. Respon. dis. ff. de pecul. leg. l. penultima, illic. Ante omnia inspicendum est, que defunctus solitus fuerat ei prestare, ff. de aliment. & cibari. legat. l. si prius 17. §. 1. verl. Illa autem, ff. de aqua, & aqua pluuia arcende, l. semper in stipulationib. 34. ff. de reg. iur. cum similibus, ex quibus vltra interpretes vbiq; & alios adnotarunt Bartolus, in reper. l. de quibus 31. n. 6. ff. de legib. Nicol. Euerardus in locis legalibus loco 104. ab vsitato, seu solitis, num. 8. verl. Atque etiam est, quod contractus, & num. 16. D. Couarr. variat. resolut. lib. 1. cap. 19. num. 9. ad medium, verl. Deinde ambigua dispositio, Menoch. de arbit. lib. 2. casu 199. num. 11. Cardin. Franc. Mantica de iaculis, & ambiguis conuentionib. lib. 3. tit. 9. per totum, maxime a num. 10. Felician. de censibus lib. 3. cap. 1. num. 4. §. inter has vero, verl. Quod vero, Aluarus Valascus consultat. 146. num. 14. & 20. Galpar Rodericus de annuis redit. lib. 1. §. 15. num. 52. ad medium, Petrus Barbola in l. fructus 7. num. 30. circa med. verl. Neque contrarium probat, ff. soluto matrimonio. D. Illephonus Perez de Lara de annuiferar. lib. 1. cap. 2. num. 23. atque ita ex consuetudine vendendi ad creditam optima sumetur coniectura, & interpretatio, quod in dubio ex simpliciter traditione rei venditae, censetur de pretio fides haberi. Nam & ex eadem ratione, & si procurator, * ad vendendam pro certo pretio rem aliquam specialiter constitutus, regulariter non possit habere fidem de pretio, argumento Textus in l. 3. §. fin. cum duabus legibus sequentibus, ff. mandati, iuncta Glossa vltima, & Bart. distinctione, num. 2. verl. In speciali, communiter recepta secundum Alex. num. 7. & Iason, n. 4. 6. & 7. ibi, quicquid ab ea recedat Angel. conf. 387. num. 3. & conf. 388. per totum, cui accedere magis videtur Cardin. Dominic. Tufchus practicar. conclus. tom. 5. lit. M. conclus. 39. num. 25. & tom. 8. lit. P. conclus. 67. num. 3. 4. & 5. est enim Bart. distinctio, & explicatio longe vetior, & receptior, vt resolut Cardin. Francisc. Mantica de contractibus lib. 4. titulo 21. num. 3. prosequitur late Hermosilla ad Gregor. Lop. in l. 28. tit. 5. part. 5. gloss. 7. ex num. 18. nihilominus ea traditio limitatur, * si domini procuratorem constituitis, aut regionis, vel loci consuetudo sit, ad creditum vendendi, tunc enim procurator, etiam ad rem certam sub certo ac designato pretio vendendam specialiter constitutus, poterit eodem modo vendere, ac dominum transferet in emptorem, vt post Raphael. Cumanum in d. §. sed si emptor, notat Alex. ibidem, d. num. 7. post medium, verl. Tamen fallit, sequitur Cardin. Domin. Tufchus dicto tom. 8. littera P. conclus. 67. n. 7.*

64 Sed & si vice versa dominus, rem suam vendens, solitus antea fuisse fidem nullam de pretio habere, sed representata pecunia dumtaxat vendere, sine (vt aiunt) fide Graeca, vt apud Plautum in Asinaria, actu 1. Scena 3. *Diem, Aquam, Solem, Lunam, Noctem, hac argento non emo.*

Cetera, quae volumus citi, Graeca mercantur fide.

Et alios, in proposito relatos a D. Couarr. in capis, quamm pactum, 1. part. 5. 7. num. anbi 8. si tamen ab ea consuetudine recesserit aliquot continuatis vicibus, puta duabus, vel tribus, proxime precedentibus, quibus de pretio fidem habuit, sola impliciti cautione, seu promissione emptorum contentus, tentari quidem poterit, quod quomvis in venditione subsecuta simpliciter emptori rem tradiderit, videatur ei considerare, quod pretium soluet, atque ita tradite rei dominium in ipsum transferre censetur, ob contrarium animum, qui ex antea contractus consuetudinis detractione ita continuata colligitur, argumento Textus * in l. naturalem §. 5. pauonum, verl. In his autem, in 65 fine, illic. Reuertendi autem animum videtur desinere habere, cum reuertendi consuetudinem deseruerit, ff. de acquir. rerum dominio, & in §. pauonum, sub eodem, verl. iuncta explanatione Theophil. in fir. de verborum diuisione.

Ceterum re maturius considerata, contrarium longè verius putamus, quia in dubio quilibet actus ita interpretandus est, vt minus fit faciendi praedictialis, argumento Textus in l. quaro 54. alias 56. §. inter locatorem, verl. Tamen verisimile, ff. locati, in l. cum de indebito 25. verl. Qui enim, ff. de probat. in l. non vtiq; 9. ff. de except. & in l. 1. cum seqq. ff. de solutionibus, notat Franc. in l. gerit 87. num. 12. verl. Sed si ille actus, ff. de acquir. hered. Alex. conf. 185. num. 2. lib. 6. Philipp. Corn. conf. 308. num. 5. verl. Nec actum, & circa medium, verl. Et idcirco, lib. 7. Tiraquel. de retractu consanguinit. §. 3. gloss. 1. numero 32. circa finem, Stephanus Gratianus disceptat. forens. tom. 2. cap. 224. num. 88. D. Ioannes Baptista Valencuela conf. 33. num. 101. & 102. vltra alios supra a nobis in simili relatos num. 34. & 35. & vt prudentibus reprehendi nequeat, argumento Textus in l. ex factis 23. in princ. ff. de vulgari, & in l. Saluati Arist. 6. verl. Sepe animaduerti, ff. de legat. praefat. tradit Socinus senior conf. 27. num. 8. vol. 4. & iunior conf. 1. num. 128. vol. 1. Aymon Craeeta conf. 1. num. 23. verl. Sed debet interpretari, & consil. 5. num. 14. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 159. num. 8. & conferunt similes coniectura pro vtilitate actus, ab eodem tradite ibidem, n. 13. 14. 15. & 16. & de praesumptionibus, lib. 6. praesump. 9. num. 5. & D. Ludovic. Molina de Hispan. primogen. lib. 2. cap. 2. num. 15. D. Ioan. del Castillo quotidian. controuer. tom. 2. cap. 7. ex num. 18. & tom. 5. cap. 98. num. 11 & tom. 6. cap. 113. per totum: effect autem * nimis praedictialis, & reprehensibilis traditionis actus, i vendente factus, si ex eo induceretur animus recedendi a praecedenti consuetudine vendendi, etiam post posteriores aliquos actus interrupta, cum dominus sit in emptorem translato, quasi fide de pretio habita, praefertur venditor in re propria pro pretio ex a sibi debito, ab anterioribus emptoris creditoribus, * sepe dictum est, & fidem * de pretio habere, actus est apud prudentes reprehensibilis, qui oculatas consulant quemquam habere manus, nec quicquam aliter credere, quam quod videat, iuxta celeberr. Plauti b. cum in Asinaria, actu 1. Scena 3. his verbis.

Cum a pistore panem petimus, vinum ex anoplio, Si as habent, dant mercem, eadem nos disciplina vinum. Semper oculata nostra sunt manus, credant quod vident. Et in Psendolo, actu 1. Scena 3. *Ene die caeca erit oltum, id venditio oculis die.*

Vbi eadem diem vocat futura, qua pretium scilicet 69 precit

DISSERTATIO XXXI.

De vendente censum super re sua immobili, an rem ipsam vendere censetur? ad l. 3. tit. 15. lib. 5. noua complat.

S V M M A R I A.

- 1 Em ne censum super re aliqua immobili, vel acquilipolenti impostum, rem ipsam emere non censetur, quicquid plures contrarium affirmauerint.
- 2 Contraria sententia auctores volunt, in censuali contractu istam quandam venditionem celebrari re ipsius, super qua censu constituitur, vel saltem parui correspondentis pensioni, iuncta alius sectionibus sic relatis.
- 3 Alij in censu vendito, & super certa imposto, admittunt rei subiuga a venditionem, absque ulla tamen fictio breuis manus, nec omnino, sed quoad partem predij subingati correspondentem (inspecto eius valore) quantitati sortis principalis.
- 4 Vendens censum super re aliqua, dumtaxat vendit ius exigendi ex ea redditum annuum, sine pensionem correspondentem pretio ab emptore dato, & valori fructuum rei subiugatae, ex veriore, ac receptiore sententia, vt ex hic relatis consta, & num. seq.
- 5 Bartholomaeus Carranza, vir aliqui vigilantissimus, eo nomine merito taxatur a Nauarro, quod per incogitantiam sibi contrarius dixerit, censum venditorem debere designare, & exprimere rem aliquam, quam vendat, & alius emat.
- 6 Iura plura inducuntur pro communi sententia, quod censum super re imponens, ac vendens, rem ipsam vendere minime censetur.
- 7 Fictio ab homine absque legis auctoritate induci non potest, idque optime probatur, & exornatur, cum n. seq.
- 8 Glossa verbo quibuscumque, in §. sed haec sollemnia, in l. de verb. obligat. inducitur, & pluribus DD. eam commendantibus exornatur.
- 9 Fictio, quod res censu subiugata, aut aliqua eius pars vendita censetur, repugnat contrahentium voluntati, & declarata intentioni, & quare?
- 10 Actus ultra intentionem agentium operari non debet, imò illa potius inspicenda est, quam verba ipsa.
- 11 Fictio aduersus contrahentium intentionem nec ab ipsa lege induci potest, quia repugnat aequitati, qua fictio nisi debet.
- 12 Fictio absque necessitate induci nequit, quia est remedium extraordinarium, & subsidiarium, ad quod non alius recurratur, quam ubi alius secundum veritatem sustineri non potest.
- 13 Fictio, quod res censu supposita vendant, necessaria non est ad valorem, & iustitiam censuarij contractus, & quare? num. 19.
- 14 Insufficientis non parum simile est iuri exigendi, ac percipiendi pensionem annuam, ex re censu supposita.
- 15 Insufficientis ius in pecuniariis etiam pensionibus, sicut

promittitur, oculatam vero presentem, qua statim numeratur, & similem locum Epicharmi, quem Cicerone refert epistola 1. ad Atticum, & in libello de petitione consulatus, vide sumpt Alciati, emblem. 16. ne credas, vel ipso teste parergon iur. lib. 4. cap. 8. ad fin. ac pulchrum Theognidis Poetae Graeci versiculum, sic Latine redditum.

Fiso re. per. diffiso salua remansit. Nec praecedenti resolutioni quicquam iura superioris relata officiant, quae loquuntur in animantibus sui natura feris, ac postea manufactis, quae si post manufactacionem ire, ac redire quotidie ad dominium soleant, censentur in eo animo, & cogitatione peruenire, vt maneat manufacta, ac proinde in dominio, ita vt contra detinentem actio furti competat, l. Pomposus 8. §. 1. ff. famul. erec. 1. l. si pauonum 37. ff. de furt. quod si eam deseruerint conueniendum ad dominum revertendi, puta vltra tres dies in sua libertate manentes (vt recte explicat Theophil. in d. §. pauonum, quidquid aliter exponant Ioan. Fab. ibi, sub §. reuertendi, Gregor. Lop. mox citandus) inde illorum animus eam libertatem conseruandi colligitur, vt plane relata iura probant, quibus apud nos consonat l. 23. verl. Mas luego, & ad in. verl. E non vsan de venar caca, vbi Gregor. gloss. vltima, tit. 28. part. 3. ac docuit Constantinus Harmenopolus in promptuario iuris ciuilib. lib. 2. tit. 1. de anima vitiis, verl. Pauonum quoque. Verum * hinc non rectum sumitur argumentum ad hominem, non alias quam praesenti pecunia vendere solitum, & ab hac consuetudine per aliquos actus recedentem, vt contrarium animum in sequenti venditione, & traditione rei venditae ostendere videatur, quia in animantibus manufactis desuetudo illa ad dominum reuertendi, reduct ea ad praestitam naturam feram, ad quam

* facilis fit transitus, ac regressus, l. si vnus 27. §. patris ne peccet, verl. Quod & in specie docet, ff. de pactis, cap. ab exordio 75. distinct. cum traditis a Menoch. de praesump. lib. 2. praesump. 16. num. 21. & aliis congestis a Gabr. Aluarez ad axiomata iur. lit. R, num. 64. at in homine rem suam vendente, consuetudo potius illa numerato vendendi, est omnium hominum natura, ne suas res facile iacent, vel amittant, l. cum de indebito 25. verl. Qui enim, ff. de probat. & actui prudentiali conformis, vt probauimus, atque adeo eius consuetudinis interruptio per aliquos actus, non potest videri inducere contrarium animum, quia talis praesumptio contractij animi repugnat etiam communi hominum naturae, * & desiderio, re suas illelas conseruandi, quapropter potius est vt iudicemus, in posterioribus illis actibus peculiariter fuisse rationem, amicitiae forsitan, vel similem, ob quam venditor a praefata recessit consuetudine, nec inde illatio sumenda est ad venditiones, cum aliis postea celebrata, argumento Textus l. 1. ad fin. ff. de constitutionib. Princip. & in cap. quod ob gratiam 61. de regul. iur. in 6. cum traditis supra differat. 7. numero 45.

74 Vt autem in viam è diuertio iam redeamus, cum (seu liquet ex praemissis) initio proposito argumentum fallium sit, consequenter vis eius penitus euanescit, & argumentum a correlatinis, cuius ibi fit mentio, totum contrarium euincit, nimirum, vt quemadmodum venditor regulariter non habet pro pretio obligatam rem, quam vendidit, & tradidit fide habita de pretio, nec proinde in ea potior est anterioribus emptoris creditoribus, sic nec vice versa emptor, qui pretium dedit, nec rem accepit, eam pro pretio ipso a se tradito obligatam habeat, & consequenter in ipsa anterioribus venditoris creditoribus praefertatur.